

Безсмъртието на художника

„Парижката школа познава трима гениални по рождение художници: Пикасо, Паскин и Модилияни. Никога няма да узнаем доколко славата на България е била нужна на Паскин, но със сигурност можем да кажем, че той е абсолютно необходим и неотделим от славата на България“.

Красимир Кръстев, художник

На 6 септември 1885 г., чети от Пловдивско влизат в града и, със съдействието на армията командвана от майор Данаил Николаев, арестуват генерал-губернатора Гаврил Кръстевич и обявяват Съединението на Княжество България с Източна Румелия. Пламва Сръбско-българската война.

Шест месеца преди тези исторически събития, на 31 март, в семейството на търговеца на зърно Маркус Пинкас от град Видин, се ражда син – Юлиус Мордекай Пинкас. Военните обстоятелства принуждават преместването на семейството в Букурещ, където младият Юлиус, след завършването на основното си образование, е изпратен да учи във Виена. Петгодишният престой в главния град на Австро-Унгарската империя пречупва неговата принадлежност към семейството, и след конфликтите с баща си, се запилява из Европа с решение да избере едно от най-несигурните тогава препитания – професията на художник.

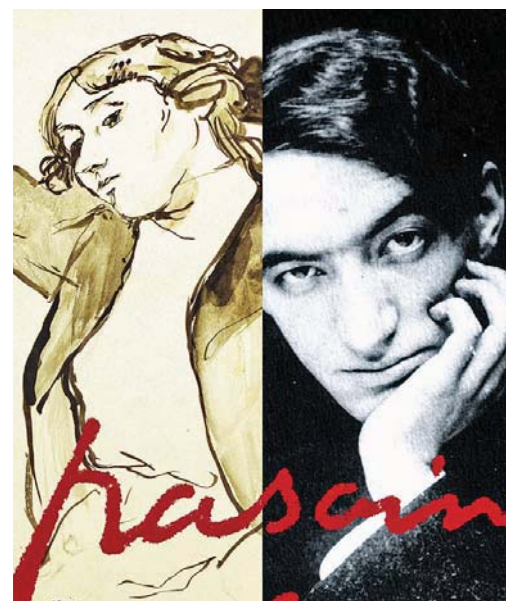
Дарбата и страстта към рисуването му отварят вратите на художествените академии в Будапеща, Мюнхен, Берлин. Там развива рисуваческите си способности до такава степен, че през годините 1902 – 1905 е вече един от главните художници на списанието „Симплициум“, излизащо всяка седмица в Мюнхен. Променя името си от Юлиус Пинкас на Жул Паскин.

На 24 декември 1905 г. Паскин пристига в Париж и наема стая в хотел „Босежур“ на Монмартър. Благодарение на неговата известност като илюстратор на „Симплициум“, веднага е приет не само от чуждестранните художници, посещаващи „Кафе

дю Дом“ на Монпарнас. Записва се в академията „Матис“, но не посещава курсовете. Не се ангажира в никакво художествено течение. Предпочита да рисува в кафенетата, които посещава постоянно и в които се събират всички художници от Източна Европа, избягали от антисемитизма: Шагал, Модилияни, Сутин и много други, представляващи вече така наричаната Парижка школа начело с Жул Паскин.

Паскин често посещава Лувъра, където се наслаждава на творбите на вече утвърдени майстори и представители на тогавашните художествени течения на Арт нуво, фовизма, кубизма, експресионизма. Макар и трудно доловими, те бележат неговото творчество. Неговите творчески рефлексии акцептират възможността да заеме отделно място на художествената сцена и да стане известен с изобразяването на интимни сцени, свидетелстващи за влечението му към определена разпуснатост, но изразяващи най-вече болката му от живота. Затова и сред предпочитаните му сюжети са тези, в които главните герои са жените. Още като малък, в баните на турския хамам, където са го водили лелите му и където зад облаците от изпарения, за пръв път е наблюдавал смутен, невинно и щедро самопоказващата се голота на женското тяло и движението на неговите обли форми, които в последствие стават любими мотиви на графичното му и живописно творчество.

Вместо да възприеме готовите, но свършено демодирани концепции и похвати на класицизма или на академичния натурализъм, Паскин се опитва да намери себе си и да постигне личен стил и нови пъти-

ща за творческо въображение. Респектирайки своите съвременници като Тулуз-Лотрек и Анри Матис, Паскин достига върхната точка на графичната култура в светлината на кафенетата, цирковете, публичните домове, света на простолюдието, на уличните гълпи, на увеселителните тераси и студения блясък на изкуственото осветление. За определено време Паскин възприема всичко това, но само толкова, колкото му е било нужно, за да ги филтрира съобразно личния си усет.

Първата самостоятелна изложба на Паскин, показана в Берлин през 1907 г., в галерията на Паул Касирер, потвърждава, че темата на женското тяло е в центъра на неговото творчество. Изложените картини се отличават с изключителна лекота на рисунката, с динамика на въображението. Тяхното очарование в голяма степен се дължи на майсторски нарисуваните детайли, трудно доловими от зрителя.

През 1911 г. взема участие в изложбите на „Берлинския сецесион“, а през 1912 г. представя нова изложба в Кьолн.

В Париж Паскин е вече легенда. През 1911 г., за първи път се запознава с модела на Академия „Матис“, Люси Видил. Тяхната взаимна връзка

„Изкушението на Свети Антоний“ – Жул Паскин, 1912 г.

е силна, но впоследствие разрушителна. За последен път, през 1913 г., е в Букурещ за погребението на майка си, като окончателно прекъсва връзките със семейството си.

На 28 юли 1914 г. България е във военен конфликт с Франция. Жул Паскин е български гражданин, подлежащ на мобилизация. За да избегне екстрадирането, през Лондон, на 8 октомври пристига в Ню Йорк на борда на „Лузитания“.

Пребиваването и творчеството на художника-българин, един от главните представители на Парижката школа, в САЩ е предимно характерно с многобройни пътувания из южните щати: Тексас, Флорида, Южна Каролина. Посещава Куба. Създава безброй рисунки и акварели. Разработва редица библейски и митологични сюжети. Творбите на Паскин през този период разкриват неговите изключителни способности: дарбата на виртуозен художник с модерно мислене.

В САЩ Паскин пребивава седем години и получава американско гражданство. Сключва брак с Ермин Давид, художничка-миниатюристка. През 1915 г. прави първите си самостоятелни изложба в галериите „Макбет“ и „Манроуз“, по-късно в „Кнъдлър“ а „Даунтаун“ в Ню Йорк.

В края на октомври 1920 г. Пас-

кин се връща в Париж. Участва редовно в „Салона на независимите“ и в Хумористичния салон „На паяка“. Следват изложби в галерия „Пиер“. Предприема пътувания до Тунис, Алжир, Южна Франция, Палестина и Кайро. Отново подновява любовната си връзка с Люси Видил, която го придружава през 1927 г. до Ню Йорк. Страстната им взаимност, преминала през многото перипетии, е трагично прекъсната. На 2 юни 1930 г., в ателието на булевард „Клиши“ 36 в Париж, Жул Паскин слага край на живота си.

Придобил в твърде ранна възраст свободата да решава сам своята съдба, без контрол, без надзор, тласкан само от своите потребности и желания, Паскин е истински романтик. В неговите творби съзряваме повече отчаяние, отколкото чувствено удоволствие. Творби, които излъчват по-скоро някаква скрита тъга и меланхолия, някаква примиреност с живота. Като имаме предвид сложната, двойствена, противоречива натура на Паскин, неговото непокорство и чувство за независимост, което го превръща в отчужден самотник без родина, изтръгнат рано, съвсем рано от родната страна, вечно неспокоен, във вечно движение, същият този художник, презрял лукса, а вечер, три-

умфираш в бляскавите заведения на Монпарнас и Монмартър – повече от десетилетия е част от европейската история на изкуството. Произведенията на Паскин са търсени, хвалени, купувани, едва изсъхнали. Издатели ги репродуцират, пишат се студии за него, публикуват се книги. Иля Еренбург споменава „... през последните години идваха да му се кланят критици, търговци на картини, издатели“. Творчеството на Паскин е представено във всеки голям музей по всички краища на света.

Роденият в България космополит, свързал живота си най-вече с художествените кръгове на Франция и Америка в началото на ХХ век, Паскин е един от най-големите бохеми на своето време. Негови приятели са Амадео Модилияни, Ернест Хемингуей, Пабло Пикасо. Той се превръща в емблематичен художник на Парижката школа. В стотиците изображения на парижки танцьорки, келнерки и модели, се откриват много тъжна ирония, меланхолия, умиление. Вглеждайки се в творбите на този майстор на живописата, получил първата си глътка въздух в малка България, не можем да не открием познанията му на естет, овладял до съвършенство представянето на човешката природа. ◆